

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจการใช้วารสารภาษาไทยของนักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ การให้บริการด้านวารสารภาษาไทยของห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ และการผลิตวารสารภาษาไทยทางบ้านสังคมศาสตร์ของบรรณารักษ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะทำการประเมินค่าวารสารภาษาไทยที่ใช้ในการวิจัยทางบ้านสังคมศาสตร์

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ 5 แขนงวิชา ได้แก่ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ พัฒนาการเศรษฐกิจ และบริหารธุรกิจ สังคมวิทยา มานุษยวิทยาภาควัฒนธรรม และจิตวิทยา จำนวน 300 คน ห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ จำนวน 20 แห่ง และบรรณารักษ์วารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์ 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ บัตรขนาด 5 นิ้ว X 8 นิ้ว สำหรับการสำรวจและจัดทำบรรณนิทัศน์วารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์ จำนวน 34 ฉบับที่ใช้ในการประเมินค่า และแบบสอบถาม จำนวน 3 ชุด สำหรับสำรวจความต้องการใช้วารสารภาษาไทยของนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ สำรวจการให้บริการเกี่ยวกับวารสารภาษาไทยของห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ และสำรวจการผลิตวารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์ของบรรณารักษ์ต่าง ๆ

แบบสอบถามสำหรับนักวิจัยกลับคืนมา 332 ฉบับ จากที่ส่งไป 500 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 66.4 ของจำนวนนักวิจัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แต่ได้ทำการคัดเลือกไว้เพียง 300 ฉบับตามที่ต้องการ แบบสอบถามสำหรับห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ กลับคืนมาทั้งหมดจาก 20 แห่ง ส่วนแบบสอบถามสำหรับบรรณารักษ์ได้รับกลับคืนมาร้อยละ 74 ของจำนวนบรรณารักษ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลได้คำนวณหาถ้อยคำร้อยละของคำถามบางข้อ คำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอันดับการใช้วารสารภาษาไทยของนักวิจัยสาขาต่าง ๆ จากแบบสอบถาม เพื่อนำมาจัดอันดับการใช้วารสารของนักวิจัยสาขาต่าง ๆ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ทั้ง 5 สาขาวิชา อันได้แก่ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ พัฒนาการเศรษฐกิจ และบริหารธุรกิจ สังคมวิทยา มานุษยวิทยาภาควัฒนธรรม และจิตวิทยาใช้วารสารดังมีรายชื่อต่อไปนี้ในการวิจัยคือ พัฒนาการศาสตร์ วารสารการบริหาร วารสารข้าราชการ วารสารสังคมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ปริทัศน์

วารสารอื่น ๆ นอกจากนี้ มีนักวิจัยทางสังคมศาสตร์เพียงบางสาขาวิชา เท่านั้นที่ใช้อ้างอิงในงานวิจัย วารสารที่จัดทำขึ้นเฉพาะแขนงวิชาจริง ๆ เท่านั้น จึงจะมีนักวิจัยในสาขาวิชานั้น ๆ ใช้ เช่น วารสารเศรษฐกิจ ธนาคารกรุงเทพ วารสารธนาคาร จะมีนักวิจัยเฉพาะแขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ พัฒนาการเศรษฐกิจ และบริหารธุรกิจเท่านั้นที่ใช้ในการอ้างอิง ส่วนวารสารที่ตีพิมพ์บทความหลาย ๆ แขนงวิชาไว้ในวารสารฉบับเดียวกัน จะมีผู้ใช้มากกว่าหนึ่งสาขาวิชา เช่น ประชาชาติ วารสารธรรมศาสตร์ วารสารพัฒนาชุมชน วารสารเศรษฐกิจและสังคม และวารสารราชทัณฑ์ เป็นต้น

2. ห้องสมุดที่ให้บริการแก่นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นห้องสมุดของหน่วยราชการ ได้แก่ ห้องสมุดของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ รองลงมา ได้แก่ หอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะและแผนกวิชาของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ก็มีห้องสมุดธนาคาร ห้องสมุดองค์การระหว่างประเทศ ห้องสมุดสถาบัน หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดเอกชน ห้องสมุดสำนักแถลงข่าว ห้องสมุดส่วนตัว ห้องสมุดโรงพยาบาล และศูนย์เอกสาร

ห้องสมุดเหล่านี้ถ้าเป็นห้องสมุดเฉพาะ ส่วนใหญ่มักจะเปิดบริการเฉพาะวันจันทร์ถึงวันศุกร์ และเปิด-ปิดตามเวลาราชการ ส่วนหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย นอกจากเปิดบริการในวันธรรมดาแล้ว ส่วนใหญ่ยังเปิดบริการในวันหยุดราชการคือวันเสาร์-อาทิตย์ ทั้งยังบริการนอกเวลาราชการอีกด้วย สำหรับหอสมุดแห่งชาติให้บริการตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันอาทิตย์ และบริการตั้งแต่ 8.30 น. ถึง 21.00 น. นับว่าให้บริการมากกว่าห้องสมุดประเภทอื่น

ห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ทั้ง 20 แห่ง มีวารสารทางสังคมศาสตร์ให้บริการจำนวนหลายชื่อเรื่อง วารสารที่ห้องสมุดส่วนใหญ่มีได้แก่ ราชกิจจานุเบกษา และวารสารเศรษฐกิจ (ธนาคารกรุงเทพ จำกัด) รองลงมาได้แก่ รายงานเศรษฐกิจรายเดือน

(ธนาคารแห่งประเทศไทย) นอกนั้นมีในห้องสมุดน้อยแห่งรองกันลงมา ส่วนวารสารที่มีในห้องสมุดน้อยแห่งที่สุด คือ วารสารเศรษฐกิจสัมพันธ์

ห้องสมุดทั้ง 20 แห่งนี้ ส่วนใหญ่มีจะประสบปัญหาเกี่ยวกับวารสารไม่มาตามกำหนดเวลา ล่าช้า ได้รับวารสารไม่สม่ำเสมอ นอกจากนี้ก็มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดคู่มือในการเลือกวารสาร ทำให้ไม่ทราบว่ามีการวารสารอะไรใหม่ ๆ พิมพ์ออกมาบ้าง งบประมาณไม่เพียงพอ วารสารมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอให้บริการ

3. บรรณาธิการผู้จัดทำวารสารทางสังคมศาสตร์ ส่วนใหญ่จะเป็นวารสารที่จัดทำโดยหน่วยราชการ เช่น กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ที่พิมพ์บทความในหลาย ๆ แขนงวิชาทางสังคมศาสตร์ไว้ในเล่มเดียวกัน พร้อมทั้งตีพิมพ์เรื่องราวตลอดจนกิจกรรมภายในหน่วยงานด้วย ส่วนใหญ่ออกวารสารไม่ตรงตามกำหนดเวลาสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น การขาดแคลนเงินทุน ขาดแคลนผู้มีฝีมือในการจัดทำวารสาร หาผู้เขียนบทความที่มีคุณภาพไม่ได้ ยอดการจำหน่ายต่ำ เป็นต้น

4. วารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์ จำนวน 34 ฉบับ ที่นำมาประเมินค่าจำนวน 29 ฉบับ มีคุณสมบัติอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียง 2 ฉบับเท่านั้นที่มีคุณสมบัติเกินร้อยละ 80 ได้แก่ วารสารธนาคารกสิกรไทยและวารสารสังคมศาสตร์ และอีก 3 ฉบับ มีคุณสมบัติต่ำกว่ามาตรฐาน คือต่ำกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ สารสนเทศกร ชาวสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และวารสารวัฒนธรรมไทย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการสำรวจการใช้วารสารของนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ปรากฏว่าวารสารส่วนใหญ่ มีผู้ใช้มากกว่าหนึ่งสาขาวิชา เพราะวารสารเหล่านี้จัดพิมพ์บทความหลาย ๆ แขนงวิชาไว้ในวารสารฉบับเดียวกัน ส่วนวารสารที่จัดพิมพ์เฉพาะแขนงวิชาจริง ๆ มีผู้ใช้เฉพาะนักวิจัยในแขนงวิชานั้น ๆ เท่านั้น เช่น วารสารธนาคาร วารสารธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธุรกิจการค้า จดหมายเหตุสภาพการค้า ผู้ใช้จะมีเพียงนักวิจัยสาขาเศรษฐศาสตร์ พัฒนาการเศรษฐกิจ และบริหารธุรกิจ เท่านั้น

ผลการสำรวจการให้บริการวารสารของห้องสมุดทางสังคมศาสตร์พบว่า เนื่องจากนักวิจัยส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในหน่วยงานราชการ ดังนั้นห้องสมุดที่ใช้ส่วนใหญ่จึงเป็นห้องสมุดของหน่วยราชการ ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ ส่วนใหญ่

ประสบปัญหาเกี่ยวกับมีวารสารภาษาไทยไม่เพียงพอสำหรับให้บริการแก่นักวิจัย ทั้งนี้เพราะขาดคู่มือและงบประมาณในการซื้อวารสาร ซึ่งตรงกับที่นักวิจัยตอบว่าห้องสมุดมีวารสารไม่เพียงพอ มีการให้บริการที่ไม่ดีพอ รวบรวมวารสารไม่ครบ ไม่มีการจัดทำดัชนีวารสารที่ดีพอ ทำให้ไม่สามารถค้นหาบทความ หรือใช้ประโยชน์จากบทความในวารสารได้เท่าที่ควร

ผลการสำรวจการจัดทำวารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์ของบรรณาธิการ ปรากฏว่า แม้ว่าวารสารส่วนใหญ่จะมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ แต่ก็มักจะมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในหน่วยงาน และเพื่อเผยแพร่กิจการและความรู้ความเข้าใจของหน่วยงานที่จัดทำวารสารด้วย ฉะนั้นวารสารแต่ละฉบับจึงมีเรื่องราวเกี่ยวกับกิจกรรมของหน่วยงาน และเรื่องราวเบ็ดเตล็ดมากมาย บทความทางวิชาการเป็นเพียงส่วนหนึ่งในวารสาร และมักจะเป็นบทความในแขนงวิชาต่าง ๆ กันตามแต่จะหาผู้เขียนบทความได้ ตรงกับผลการสำรวจปัญหาการใช้วารสารของนักวิจัยที่ว่า วารสารไม่ได้มาตรฐาน เนื้อเรื่องของบทความหรือข้อมูลเชื่อถือไม่ได้ วารสารไม่มีบทความที่ตรงกับความต้องการ วารสารแต่ละฉบับตีพิมพ์บทความหลาย ๆ แขนงวิชาไว้ในฉบับเดียวกัน ฉะนั้นนักวิจัยควรค้นหาเรื่องที่ต้องการในวารสารหลาย ๆ ฉบับและหลาย ๆ ชื่อเรื่อง ทั้งยังไม่มีดัชนีที่ดีพอในการค้นหาบทความจากวารสาร ดังนั้นนักวิจัยจึงใช้ประโยชน์จากวารสารไม่ได้มากเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบปัญหาและความต้องการของนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ จึงได้นำมาเป็นแนวทางในการเสนอแนะต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ผู้จัดทำวารสารภาษาไทยควรจัดทำวารสารให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของวารสาร เช่น วารสารแขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ ควรตีพิมพ์บทความเฉพาะแขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น เพื่อจะได้เป็นประโยชน์สำหรับนักวิจัยแต่ละสาขาวิชา เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีสถาบัน หน่วยงานราชการ ตลอดจนบริษัท ห้างร้าน สมาคม จัดพิมพ์วารสารออกมาเป็นจำนวนมาก ส่วนมากมักจะตีพิมพ์เรื่องราวทั่วไป และตีพิมพ์บทความวิชาการบ้าง ปะปนกันไป บางฉบับตีพิมพ์บทความหลาย ๆ แขนงวิชาไว้ในเล่มเดียวกัน บางครั้งชื่อเรื่องไม่สัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง ทำให้นักวิจัยต้องเสียเวลาอ่านทั้งเรื่อง

2. ผู้จัดทำวารสารควรจัดทำวารสารให้ได้มาตรฐาน บทความแต่ละบทความระบุชื่อผู้เขียน และรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียน เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับประกอบการพิจารณาความเชื่อถือได้ของบทความนั้น บทความควรจะหันต่อเหตุการณ์ มีเชิงอรรถ (Footnote) หรือบรรณานุกรม (Bibliography) ประกอบท้ายบทความ ข้อมูลควรจะทันสมัยและอ้างอิงจากแหล่งที่เชื่อถือได้ (Primary source) ควรจัดทำครรชนีรวมเรื่องเพื่อค้นเรื่องในวารสาร อาจจัดทำเป็นรายปี หรือหกเดือน ครรชนีควรจะทำให้นักเขียนอยู่เสมอ เพราะจะเป็นเครื่องมือช่วยค้นหาบทความในวารสารได้เป็นอย่างดี

3. หน่วยงานราชการ สถาบัน สมาคม บริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ที่จัดทำวารสารขึ้น ควรจัดทำในรูปของวารสารวิชาการในแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานของตน เพื่อจะได้เป็นการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานให้มีโอกาสแสดงความรู้หรือผลงานทางวิชาการของตนให้เผยแพร่ออกไป

4. ผู้จัดทำวารสารวิชาการควรจัดพิมพ์วารสารของตนออกตามกำหนดเวลา และจัดพิมพ์เผยแพร่ให้มีจำนวนมากพอแก่ความต้องการ

5. ห้องสมุดควรจัดเก็บวารสารย้อนหลังไว้หลาย ๆ ปี โดยทำการเก็บเล่มเมื่อครบปี เรียงเก็บตามชื่อเรื่อง ไม่ควรเก็บเล่มหนาเกินไป เพราะไม่สะดวกในการอ่านและการถ่ายเอกสาร

6. ห้องสมุดควรเปิดโอกาสให้นักวิจัยได้มีโอกาสเสนอสิ่งชื่อวารสารเพื่อให้ห้องสมุดพิจารณาจัดหามาสนองความต้องการของตน การเสนอรายชื่อวารสารอาจจะเสนอในรูปแบบฟอร์มของห้องสมุด โดยระบุหน่วยงานที่สังกัด ตลอดจนอธิบายถึงคุณลักษณะและประโยชน์ของวารสารนั้น ๆ

7. ห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ ควรมีความร่วมมือกันระหว่างห้องสมุด ทั้งในคานรายชื่อวารสาร (Union List) การยืมระหว่างห้องสมุด (Interlibrary Loan) และการทำครรชนีวารสาร (Indexes) ห้องสมุดทางสังคมศาสตร์แต่ละแห่งอาจแบ่งกันจัดทำครรชนีวารสารในแต่ละหัวเรื่อง เช่น ห้องสมุดทางรัฐศาสตร์รวบรวมครรชนีบทความทางแขนงวิชารัฐศาสตร์ แล้วจัดพิมพ์ส่งไปให้แก่ห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ในเครือเดียวกัน เมื่อครบปีอาจรวมเก็บเล่ม ทั้งนี้จะเป็นการประหยัดเวลาและทรัพยากรของนักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ไม่ต้องเดินทางไปค้นคว้าในห้องสมุดอื่น เพื่อจะทราบว่าห้องสมุดแห่งนั้นมีวารสารชื่อนั้นหรือ

ฉบับนั้นหรือไม่ หรือห้องสมุดแห่งนั้นมีวารสารชื่อใดที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องที่ตนกำลังวิจัย เป็นต้น

นักวิจัยอาจขอร้องให้ห้องสมุดที่ไปประจำติดต่อขอยืมวารสารจากห้องสมุดอื่น ๆ มาให้ โดยเสียค่าบริการเฉพาะค่าไปจ่ายที่เสียไป เมื่อติดต่อขอยืมมาได้แล้ว ห้องสมุดอาจถ่ายสำเนาเก็บไว้เฉพาะเรื่องที่นักวิจัยต้องการ จัดทำบัตรบรรณนี้หัวข้อเรื่อง เก็บไว้ให้บริการแก่นักวิจัย ดังเช่นในขณะนี้ ห้องสมุด เอ.ยู.เอ. ได้จัดทำบริการข่าวสารเพื่อความรวดเร็ว (Alert Service) ขึ้น จัดพิมพ์รายที่อบทความและหนังสือใหม่ ๆ พร้อมทั้งบรรณที่ค้นแจกจ่ายแก่ห้องสมุดและนักวิจัยต่าง ๆ ถ้าผู้ใดสนใจอาจติดต่อขอบทความเหล่านั้นได้ โดยห้องสมุดบริการถ่ายเอกสารให้โดยไม่คิดมูลค่า พร้อมทั้งจัดส่งให้ถึงที่ ส่วนหนังสือให้ยืมได้ 1 สัปดาห์ นับเป็นบริการที่สะดวกและรวดเร็ว

8. ห้องสมุดควรถ่ายบทความจากวารสารที่ห้องสมุดขอรับ และเห็นว่า เป็นประโยชน์สำหรับนักวิจัย จัดทำบัตรบรรณนี้หัวข้อเรื่อง และแยกบทความเก็บเข้าแฟ้มตามหัวเรื่อง เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อสะดวกแก่นักวิจัยซึ่งต้องการค้นคว้าเฉพาะเรื่อง เพราะบทความมักจะกระจัดกระจายกันอยู่ในวารสารต่าง ๆ และตัวเล่มอาจจะถูกขอยืมไป ทำให้ลำบากแก่การค้นหา

9. ห้องสมุดควรมีบริการเวียนวารสาร จัดส่งวารสารฉบับใหม่ ๆ ไปให้แก่ นักวิจัยที่กำลังศึกษาเกี่ยวกับเรื่องที่มีอยู่ในวารสารนั้น เพื่อนักวิจัยจะได้ทราบว่า มีเรื่องอะไรใหม่ ๆ บ้าง หรืออาจจะถ่ายเอกสารจัดส่งไปให้ก็ได้ เพื่อแก้ปัญหาวารสารที่ไม่สามารถให้ยืมได้

10. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการทางด้านวารสาร ควรจะมีคุณวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ เพื่อจะได้ทราบวิธีจัดเก็บและให้บริการอย่างเต็มที่ ควรจะทำงานทางด้านนี้โดยเฉพาะ ช่วยเหลือนักวิจัยรวบรวมบทความจากวารสารเกี่ยวกับหัวข้อที่นักวิจัยต้องการ

ในการช่วยให้นักวิจัยได้ใช้วารสารภาษาไทยให้เป็นประโยชน์ในการวิจัยยิ่งขึ้น จะต้องมีความร่วมมือกันทั้งผู้จัดทำวารสารและห้องสมุด ผู้จัดทำวารสารควรจัดทำวารสารให้ได้มาตรฐาน ตีพิมพ์บทความที่มีเนื้อหาสาระ มีประโยชน์ต่องานวิจัย พยายามปรับปรุงวารสารของตนให้ได้มาตรฐาน ซึ่งจะช่วยนักวิจัยได้เป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกันห้องสมุดก็ต้องพยายามที่จะปรับปรุงการดำเนินงานและการบริการให้สนองความต้องการของนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักวิจัยใช้วารสารภาษาไทยในการวิจัยได้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะได้ทำการประเมินค่าวารสารภาษาไทยที่ใช้ในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์แต่ละแขนงวิชา เพื่อจะได้ทราบว่าวารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์แต่ละแขนงวิชา มีคุณค่าต่อนักวิจัยแต่ละสาขาวิชามากน้อยเพียงไร